

Vlaams
Parlement

stuk **1646** (2011-2012) – Nr. 1
ingediend op 31 mei 2012 (2011-2012)

Hoorzitting

over het Jaarverslag 2011 en de algemene werking
van het Vlaams Fonds voor de Letteren

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door de heer Paul Delva

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:

de heer Paul Delva, mevrouw Els Kindt, de heren Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Chris Janssens, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Herman Schueremans;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
de heer Lieven Dehandschutter, mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de heer Ludwig Caluwé, de dames Vera Jans, Tinne Rombouts, Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Jan Penris, Wim Van Dijck;
de heren Peter Gysbrechts, Bart Tommelein;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Jan Roegiers;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

INHOUD

1. Uiteenzetting door de heer Jos Geysels, voorzitter, en de heer Koen Van Bockstal, directeur van het VFL	4
2. Bespreking	9
Gebruikte afkortingen	16

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media hield op 24 mei 2012 een hoorzitting over het Jaarverslag 2011 en de algemene werking van het Vlaams Fonds voor de Letteren. Als sprekers waren uitgenodigd: de heer Jos Geysels, voorzitter, de heer Koen Van Bockstal, directeur, en mevrouw Rita De Graeve, bestuurder en lid van het dagelijks bestuur, van het Vlaams Fonds voor de Letteren.

1. Uiteenzetting door de heer Jos Geysels, voorzitter, en de heer Koen Van Bockstal, directeur van het VFL

Volgens de heer *Jos Geysels*, voorzitter van het Vlaams Fonds voor de Letteren, was 2011 een belangrijk jaar.

Hij vestigt er de aandacht op dat er vooral in Nederland, maar ook in België, een daling is van de boekenomzet. Er zijn ook een aantal herstructureringen en faillissementen geweest. Er is door de bezuinigingspolitiek ook een veranderende houding met Nederland op het gebied van boeken en letteren. Er zijn de evoluties inzake digitalisering enzovoort.

Het is een belangrijke sector, ook economisch. Er zijn meer dan 3000 zelfstandige ondernemers, 500 werkgevers en bijna 7000 werknemers. Er is een omzet van meer dan 1 miljard euro en een toegevoegde waarde van 500 miljoen euro.

Voor het VFL intern was 2011 een scharnierjaar. Men heeft getracht de meerjarenplanning om te zetten in een beheersovereenkomst. Die werd intensief overlegd met minister Schauvliege en resulteerde in een ontwerpbeheersovereenkomst.

Er werd begonnen met de integratie van het middenveld. Het idee van het VFL over Frankfurt is opgenomen. Er werd afscheid genomen van directeur Carlo Van Baelen, die het fonds heeft uitgebouwd. Hij werd vervangen door de heer Koen Van Bockstal.

Vandaag gaat het VFL zijn ambities presenteren. Het fonds is niet alleen een payer van subsidies maar ook een player. Een tweede ambitie is de democratisering van kwaliteit. Dit programma hoopt men ook in de volgende jaren te kunnen uitvoeren.

De heer Geysels is ook verheugd dat er een voorstel van resolutie geagendeerd is, die erkent wat de ambities van heel het boekenvak zijn en wat de waarde van letteren, literatuur en lezen is in een samenleving.

De heer *Koen Van Bockstal*, directeur van het VFL, zegt – ondanks het feit dat hij slechts vier maanden voor het VFL in 2011 werkte – voldoende gewapend te zijn om het verslag voor te stellen. Hij kent de ambities van het VFL.

De decretale opdracht van het VFL is het ondersteunen van de Nederlandstalige letteren door het toekennen van subsidies of het financieren van projecten en initiatieven en daardoor bijdragen tot de verbetering van de sociaaleconomische positie van auteurs en vertalers. Dit zal de komende jaren de rode draad blijven.

Het vertaalt zich naar operationele doelen en taken. Ook al onderschrijft hij de opmerking van de voorzitter van het VFL dat het fonds ook een player is. Een belangrijke opdracht blijft echter de rol van payer. Er worden subsidies toegekend. Er zijn al meer dan 221 subsidielijnen. De meest gekende zijn de werkbeurzen voor auteurs. De subsidiëring is niet alleen voor binnenlands beleid, maar ook voor het buitenlandse beleid.

Voor de projectenfinanciering is het fonds wel een payer, maar vervult er ook een belangrijke rol als player. De belangrijkste projectenfinancieringen van het afgelopen jaar was de A-boekhandelsregeling, onder meer met de toekenning van het A-boekhandellabel, het distribueren van gratis boeken waarvoor productiesubsidies werden verleend. Daar pro-

beert men ook door activiteiten in de onafhankelijke boekhandel financieel te ondersteunen. Dergelijke boekhandels worden ondersteund met 350 euro waarvan 110 euro naar de auteur moet gaan.

Samen met de Vlaamse Auteursvereniging werd er meegewerkt aan twee onderzoeken. Er was een inkomensonderzoek naar auteurs en vertalers. Daaruit bleek hoe belangrijk de auteurslezingen zijn.

Een ander literair project is het bij elkaar brengen van de literaire tijdschriften. Dit wordt verder gezet.

Het gedichtendagessay blijft men publiceren. Dit initiatief past in een groter geheel. In de media werd het debat gevoerd rond SOS Poëzie. Poëzie is wel degelijk een aandachtspunt. Met bescheiden middelen kan men zich richten naar studenten en er een lezingenreeks aan koppelen met hogescholen. In de eerste plaats richt men zich naar studenten Literatuur.

Men heeft, samen met het Expertisecentrum Literair Vertalen, een studiedag voor literaire vertalers met doeltaal Nederlands georganiseerd. Een van de vaststellingen in verband met literair vertalen is dat het niet eenvoudig is voor Vlaamse vertalers bij Nederlandse uitgeverijen aan de bak te komen. Men mag ook het Vlaams niet vergeten. Als men vertaalt naar Standaardnederlands moet men ook aandacht hebben voor het Vlaamse idioom.

Men brengt ook het literaire middenveld samen, in functie van het geïntegreerd letterenbeleid. Men is medeorganisator van De Staat van het Boek, een jaarlijks evenement waar alle belangrijke actoren uit het letteren- en boekenveld samenkomen.

Er is een bijdrage geleverd aan de organisatie van het Petra-congres, een belangrijk Europees congres dat zich buigt over de problematiek van de vertalers in Europa.

Het project 'Ken je buur' werd niet alleen financieel ondersteund. Er werd daar ook aan meegewerkt.

Samenwerkingsverbanden opzetten en het boekenoverleg zijn belangrijk. Men zit regelmatig samen met de mensen van Boek.be. Het overleg met het Nederlands Letterenfonds is een belangrijke prioriteit. Meermaals per jaar is er overleg met de Taalunie over de samenwerking inzake missie en doelstellingen. Recent zijn er initiatieven genomen richting Locus en Bibnet om ook met hen nauwer te gaan samenwerken.

Het advies uitbrengen over het letteren- en boekenbeleid situeert zich op diverse terreinen.

Vorig jaar schikte het VFL over een kleine 3,8 miljoen euro. Mede op basis van zijn vroegere ervaring in een multinationale omgeving feliciteert de heer Van Bockstal het fonds met zijn realisaties. 73,5% gaat naar de doelstellingen van het fonds, nl. subsidieregelingen in binnen- en buitenland en projecten. De werkingskost bedraagt 25% van de middelen. Binnen die werkingskosten is de personeelskost 18,75%. Dit zijn uitstekende cijfers. Dit wordt gerealiseerd met een personeelsploeg, die zeker niet te breed uitgemeten is.

Het fonds is eigenlijk bezig met microkredieten. Dit wil zeggen dat het zeer arbeidsintensief bezig is met heel veel dossiers, die op een transparante en traceerbare manier in alle mogelijke stadia worden opgevolgd.

In de buitenlandwerking is de belangrijkste kost uiteraard het personeel. Het gaat om contacten leggen, netwerken opbouwen, maar ook om de voorbereiding, uitvoering en opvolging van de diverse vakbeurzen. Bedoeling is om dit in de toekomst nog meer te gaan doen. Ook de organisatie van 'publishers tours' is behoorlijk arbeidsintensief.

De werkbeurzen voor de auteurs zijn opnieuw gestegen. Er werd 15.000 euro meer uitbetaald. 125 auteurs hebben een ontvankelijke aanvraag ingediend. Er zijn 393 werkeenheden toegekend aan 99 auteurs. Negentien auteurs hebben voor het eerst een aanvraag ingediend. Twaalf daarvan zijn toegekend. Dit is belangrijk voor de doorstroming van nieuw talent.

Voor de werkbeurzen stripauteurs was 2011 een topjaar. Er zijn 62 eenheden uitgekeerd. Dit is het resultaat van een jarenlange inzet op strips, in het bijzonder de aanwezigheid in Angoulême. De internationale uitstraling van de Vlaamse strip is onmiskenbaar. Een aantal Europese letterfondsen bevragen momenteel het VFL omdat zij soortgelijke regelingen willen opzetten.

Er is een aanzienlijke stijging bij de biografiebeurzen. Dit komt doordat er verschillende zeer hoogstaande voorstellen waren.

Ook voor de boekhandelsregeling ziet men een aanzienlijke stijging van de middelen (ongeveer 20.000 euro). Dit heeft hoofdzakelijk te maken met een aanzienlijke stijging van het aantal gesubsidieerde activiteiten. Dit geeft aan dat de belevingseconomie door de boekhandels geapprecieerd wordt.

Op het eerste gezicht ziet de werking Buitenland er minder positief uit. Dit is relatief. Het buitenland is het domein bij uitstek waar het fonds zich in de harde economische wereld begeeft. Daar ziet men dan ook de impact van de economische conjunctuur. Voor het toekennen van vertaal- en productiesubsidies is men afhankelijk van de aandacht van buitenlandse uitgevers. Zowel in het binnenland, als in het buitenland gaat men allereerst de broeksriem aanhalen voor het vertalen van boeken. Een vertaling is een extra kost. Het fonds heeft altijd als bewuste politiek gehad om bij het toekennen van vertaalsubsidies aan buitenlandse uitgevers nooit meer dan 60% te betalen. Alleen voor de klassiekers kan hierop een uitzondering worden gemaakt. Indien men in een economische context werkt en men de volledige vertaalsubsidie gaat dragen, dan prikkelt men de uitgever niet om een stuk economische verantwoordelijkheid te nemen. In de toekomst gaat men in de contracten meer de nadruk leggen op de marketing en promotieondersteuning van het boek in het buitenland. Zo moet een boek de maximale levenskansen krijgen in het buitenland. De huidige daling kan dus ook een tijdelijke dip zijn. De vertaalsubsidies zullen volgend jaar weer een stuk hoger liggen.

Een belangrijke doelstelling van het fonds is het Vertalershuis Antwerpen. De twee vertalerskamers die men momenteel in het Elzenveld huurt, zijn permanent bezet geweest. De uitdaging is daar dat er dit jaar naar alternatieven moet worden gezocht, omdat vanaf volgend jaar er andere huurprijzen gaan gelden. De vraag is echter groeiend. Het is belangrijk vertalers onder te dompelen in een Vlaamse omgeving als ze bezig zijn met Vlaamse literatuur.

Bij de projecten is er de blijvende ondersteuning van de VAV. Dat bedrag daalt een weinig. Dat is ook de bedoeling. Op termijn wil men dat de VAV op eigen kracht zal werken. Dit zal nog enkele jaren duren. Er is een tweemaandelijks overleg met de VAV. Er worden verschillende thema's behandeld.

Na twaalf jaar bekijkt het VFL alle bestaande subsidieregelingen, hoe de commissies zijn samengesteld en dergelijke. In het bijzonder met de VAV is er een zeer open dialoog. Op het volgende jaarcongres van de VAV, wil men een aantal resultaten van deze dialoog presenteren.

Er is het inkomensonderzoek naar auteurs en vertalers. Voor een auteur en een vertaler is het in Vlaanderen nog steeds niet evident om van de pen te leven. Men wil de trend verder zetten om dit niet alleen in kwalitatieve, maar ook in kwantitatieve termen aan te tonen.

Het is de bedoeling periodiek een dergelijk inkomensonderzoek te doen om de evolutie ervan te volgen.

In het kader van de werking buitenland was men aanwezig op de Beijing International Book Fair. Het was goedkoper dan begroot. Dit resulteerde onder meer in het verschijnen in het Chinees van het boek *De Engelenmaker* door Stefan Brijs. *De Helaasheid der Dingen* door Dimitri Verhulst is het tweede boek. Ook het *Verdriet van België* door Hugo Claus zal bij een prestigieuze uitgeverij in het Chinees vertaald worden. Dit toont aan dat aanwezigheid in China belangrijk is. Men zal dit jaar teruggaan om duurzaam verder te werken. Men zal proberen dit met een nog beperkter budget te realiseren. Men wil een geïntegreerde stand opzetten met een aantal Vlaamse uitgevers.

‘Ken je burens’ is gerealiseerd met een projectsubsidie van de Taalunie. Dit is een gemengd Nederlands-Vlaams auteursprogramma dat op Manuscripta in Amsterdam en Antwerpen werd gepresenteerd. Het had als doel Nederlandse auteurs bekend te maken in Vlaanderen en omgekeerd. Men wil dit blijven herhalen.

Non-fictie is een voorafname op een beleidslijn die het VFL wil uitbouwen.

De hoogtepunten van 2011 waren de 99 auteurs die een werkbeurs ontvingen, de studie naar inkomen van auteurs en vertalers en de toepassing van het modelcontract voor auteurs door Vlaamse uitgeverijen. Dit laatste is een voorwaarde geworden om subsidies te krijgen bij het VFL. Een ander hoogtepunt was het Internationaal Stripfestival van Angoulême en de aanwerving van een nieuwe directeur. Of deze aanwerving een hoogtepunt was, zal nog uit de feiten moeten blijken.

Vorst waren er de Vlaams-Nederlandse auteurslezingen op Manuscripta, de aanwezigheid in China, de aanwezigheid van de minister op De Staat van het Boek, waar zij in haar toespraak uitdrukkelijk de kaart van het geïntegreerd letterenbeleid trok, de verderzetting, onder meer door de resolutie, van het Actieplan voor de Vlaamse Letteren en het bezoek van de commissie en de minister aan Frankfurt.

De uitdaging voor 2012 en de volgende jaren is het realiseren van auteurslezingen. Dit wordt weerspiegeld in de beheersovereenkomst. Vanaf 2013 komen de auteurslezingen terug naar het VFL.

De oprichting van een bemiddelingsbureau is verbonden met de auteurslezingen. De ambitie is de auteurslezingen niet gewoon over te nemen, maar om meer omkadering te geven aan de auteurs. Dit kan op administratief vlak, maar het kan ook een sturing zijn vanuit dat bemiddelingsbureau, zodat er op de algemene doelstellingen wordt aangesloten.

Aan de verdere integratie van het Letterenbeleid wil het VFL graag meewerken.

De managementondersteuning van BoekenOverleg is belangrijk. Het is de heer Van Baelen die mee aan de oorsprong van dit overleg ligt. De letteren- en boekensector overlegt meermaals per jaar op een georganiseerde manier.

Zowel in het buiten- als in het binnenland merkt men dat er voor de uitbouw van non-fictie belangstelling bestaat, zowel bij auteurs en als bij uitgevers.

Van de verdere uitbouw van de buitenlandwerking, voornamelijk in de BRIC-landen en het Midden-Oosten, wil men op een gefaseerde wijze meer werk maken.

Het VFL wil ook extra aandacht voor debutanten en strips, voor de algemene digitaliseringsproblematiek en digitale publicaties.

Deze gewenste verwezenlijkingen stemmen goed overeen met het extra takenpakket van de nieuwe beheersovereenkomst 2012-2015. Het VFL heeft, in zeer goed overleg met de administratie en het kabinet, een heel ambitieuze beheersovereenkomst onderhandeld.

Wanneer men meer met minder moet doen, staan er – zoals Elsschot zei – tussen droom en daad wetten in de weg en praktische bezwaren.

Tot nog toe heeft het VFL enkel bespaard op zijn personeel. In Nederland werkt men met veertig mensen. In Vlaanderen vanaf 1 juli 2012 met 11,5 voltijdse eenheden. Ook in Nederland gaat men met minder mensen werken. Het zal daar vermoedelijk toch een verhouding van één op drie zijn. Men werkt hier dus zeer performant. De grenzen van het redelijk haalbare zijn bereikt. De afgelopen vier jaar is de dotatie verminderd met 200.000 euro.

In de nieuwe beheersovereenkomst wordt als vermoedelijk bedrag 3.828.000 euro vermeld. De realiteit is echter 3.751.000 - 69.000 (twee besparingen in de begrotingscontroles van 2012) + 75.000 (extra taken). Dit is in totaal 3.757.000 of 6.000 euro meer. Dit is een pittige uitdaging. In het overleg met het kabinet heeft het VFL gesteld dat men geen afbreuk wil doen aan het takenpakket, maar dat men op begrip rekent voor de financiële kant. Voorlopig is de afspraak dat men, op voorwaarde van akkoord van de raad van bestuur, de beheersovereenkomst zal ondertekenen. Het VFL zal echter een side letter aan de minister bezorgen waarin een fasering wordt voorgesteld.

In het geïntegreerd letterenbeleid zal Strip Turnhout vanaf 2012 onder het VFL ressorteren. Er is daarover een beheersovereenkomst afgesloten. Het is de bedoeling het uit te bouwen tot het Vlaams Centrum voor de Strip.

Op aanbeveling van het Rekenhof is het Focuspunt Jeugdliteratuur ondergebracht bij de Stichting Lezen.

Vanaf 2013 krijgt men ook het Poëziecentrum onder zijn hoede. Met Het Beschrijf zijn de besprekingen rond de residentiewerking begonnen. De vzw Passa Porta komt ook onder het VFL.

De deadline, om in de samenwerking VFL en de Stichting Lezen samen tegen 1 september 2012 een plan in te dienen, zal worden gehaald. Op 19 en 20 juni 2012, zal op basis van een eerste voorstel, een meeting met alle stakeholders worden gehouden.

Een andere uitdaging is het effect van de besparingen voor Vlaamse auteurs van het Nederlands Letterenfonds te beperken. Tot en met 2012 bestond de mogelijkheid tot dubbele aanvraag voor auteurs, zowel bij het Nederlandse als bij het Vlaamse Fonds. Door het systeem van de cofinanciering wordt, indien beide fondsen een beurs toekennen voor eenzelfde project, het gemeenschappelijk toegekende bedrag gefinancierd. Het hogere niet gemeenschappelijk toegekende bedrag wordt gefinancierd door het land dat het hogere bedrag toekende. Dit systeem verdwijnt vanaf 2013. Dat zal gevolgen hebben voor Vlaanderen. Het zal een meeruitgave van 100.000 euro meebrengen. De reglementering zal moeten worden aangepast. Juridisch zal men met het criterium woonplaats werken om niet te discrimineren op basis van nationaliteit of taal.

De voorbereiding van het gastlandschap van Vlaanderen op de Frankfurter Buchmesse in 2016 of 2017 is niet onbelangrijk. In de week van 28 mei tot 1 juni 2012 zal de heer Van Bockstal samen met de gedelegeerde bestuurder van de Vlaamse Uitgeversvereniging naar Frankfurt gaan om gedetailleerde informatie te krijgen. Doel is om tegen september 2012 met een plan van aanpak te komen en een zicht te hebben op de financiële impact.

2. Bespreking

De heer *Paul Delva* las in het verslag van het VFL dat de werkingskosten 25% bedragen van het totale budget. In de vorige beheersovereenkomst was dat lager, ongeveer 20%. Voordien was het nog lager. Men zit in een stijgende lijn. Dit heeft te maken met het personeelsbestand, de loonkosten en de arbeidsintensieve werkzaamheden. In het verslag van de Inspectie van Financiën wordt er ook een opmerking over gemaakt. Kan wat meer duiding worden gegeven over deze 25%?

De heer Delva wil weten hoe de werking van het VFL in concreto gebeurt. Zijn er fricties met afgewezen auteurs, wordt er gelobbyd? Er zijn weinig klachten bij de beroepscommissie. Dit zou kunnen betekenen dat alles vrij harmonieus verloopt. Is dat zo?

De beroepscommissie beslist autonoom. De heer Delva begrijpt volgende zinsnede niet: “De beroepscommissie is geen secondopinioncommissie, die het inhoudelijke advies overdoet vanuit een eigen tweede lezing.”. Wat doet die commissie dan wel?

Het Nederlands Letterenfonds zou na de fusie van een aantal entiteiten een vergelijkbare opdracht hebben als het Vlaamse Fonds voor de Letteren. Het is misschien nuttig op termijn een vergelijkend overzicht van die twee fondsen aan de commissie te bezorgen. Wat is de exacte reikwijdte van het Nederlandse fonds? Hoe ziet de werking er uit? Wat is het gemiddelde bedrag van de werkbeurzen?

In 2011 waren er twee ad-hoccommissies. Wat zijn de criteria voor het oprichten van ad-hoccommissies? Is dat toeval? Bestaan die twee nog? Zijn er inmiddels andere?

De heer *Bart Caron* sluit zich aan bij de vraag van de heer Delva over het Nederlandse Letterenfonds. Welk budget heeft dat fonds? Hoe verhouden de buitenlandse fondsen voor de letteren zich tot het Vlaamse?

Er wordt met een klein bedrag veel werk geleverd. In Frankfurt was de heer Caron van mening dat Vlaanderen straffer uit de hoek mag komen, op voorwaarde dat men het kan financieren. De heer Caron doet een oproep aan de minister om voor de indirecte ondersteuning van het Vlaamse literaire veld meer budget uit te trekken.

De heer Caron vindt het een goed en mooi jaarverslag. In de nieuwe beheersovereenkomst is er ook aandacht voor de non-fictie. Hoe zal de non-fictie gekaderd worden? Welk deel van het budget gaat er naar toe? Hoe verhoudt zich dit tot verwante funding, zoals de publicaties van het kunstendecreet of erfgoed, de projecten erfgoed, het Fonds Pascal Decroos en dergelijke?

Wat is de tendens van de overheadkosten, zowel absoluut als procentueel? De heer Caron betwijfelt de noodzaak niet. De vraag is de uitdrukking van een zorg, geen standpunt. In krimpende budgetten wil hij niet dat het veld meer van de prijs betaalt door de overheadkosten.

Een gezonde werking verdraagt klachten. Er werden maar vier klachten ingediend. Hoe verhoudt zich dat tot de aanvragen en wat is de evolutie? Waarover gaan de klachten?

Is het opportuun dat het VFL een boek met commercieel potentieel, zoals Congo door David Van Reybrouck, ondersteunt bij vertaalwerk? In het jaarverslag wordt hierover, in voetnoot, telkens vermeld dat het tot stand kwam met mecenaat. Hoe gaat dat in zijn werk? Zitten daar nog meer mogelijkheden in? Wat is het motief van dergelijk mecenaat? Zijn er geen deontologische vragen?

Mevrouw *Yamila Idrissi* vraagt welke knelpunten nog over blijven. Welke organisaties zullen geen deel hebben aan het geïntegreerd letterenbeleid? Het lid informeert voorts welke invloed de reorganisatie zal hebben op de middelen van de organisaties. Zullen er met elke organisatie beheersovereenkomsten afgesloten worden? En zo ja, zijn dat dan specifieke of algemene overeenkomsten?

Het lid wil weten wat het plan van aanpak van het VFL voor interculturaliteit is en welke problemen het fonds in dat verband ervaart. Ze vraagt naar de redenen waarom de ambities op dat vlak zo laag zijn. De vertaling van het boek van David Van Reybrouck valt onder de rubriek mecenaat. Is die aanpak voor herhaling vatbaar? Hoe ziet het fonds de alternatieve financiering evolueren? Het lid informeert voorts naar de stand van zaken van CultuurInvest. Zijn er concrete plannen voor het bemiddelingsbureau voor lezingen van auteurs? Mevrouw Idrissi heeft begrepen dat het fonds een woonplaatsprincipe in zijn reglement zal schrijven om te verhinderen dat Nederlandse auteurs, omdat het Nederlandse fonds minder middelen krijgen, de Vlaamse komen beconcurreren. Hoeveel aanvragen van Nederlanders verwacht het fonds? En wat als het beleid in Nederland opnieuw wijzigt?

De heer *Erik Arckens* vraagt of het VFL contact heeft met het Nederlands Letterenfonds over de canon van de Nederlandse literatuur. Heeft het VFL überhaupt voldoende middelen voor dergelijk ambitieus project en welke rol speelt de Taalunie? Het lid informeert tot slot of een tax shelter de financiële draagkracht van het fonds zou kunnen vergroten.

De heer *Johan Verstreken* informeert ernaar hoe de samenwerking met de Taalunie verloopt en of het VFL daar iets aan zou willen veranderen. Hij vindt het goed dat het fonds belang hecht aan het gebruik van het Standaardnederlands in boeken. De uitgevers plannen minder publicaties voor volgend jaar. De heer Verstreken vraagt welk type boek getroffen zal worden en wat de gevolgen zullen zijn voor de sector. De vakbeurzen werpen vruchten af. Zijn er nog andere naast Londen, Peking, Frankfurt en Bologna? Wordt het VFL voor zijn aanwezigheid op die beurzen gesteund door andere diensten zoals FIT of de budgetten van Vlaanderen in Actie?

De heer *Philippe De Coene* ziet in de samenstelling van de commissies al een garantie voor de kwaliteit van de beoordelingen. Toch is het goed dat het parlement de werking van fondsen algemeen evalueert. Door de integratie wordt de bevoegdheid van het VFL ook groter, dus moet het parlement alert zijn voor een goede werking ervan.

Het VFL wijst terecht op de economische impact van de sector. De beleidskeuzes van Nederland, met minder beschikbare middelen, zullen dus ook de economie beïnvloeden. Denkt ook het VFL dat beknibben op literatuur ook beknibben is op de economische groei? Bij een bezoek aan Nederland vernam de parlementscommissie dat het buitenlandbeleid van de kunsten enkel nog diende als smeermiddel voor economische betrekkingen. Hij informeert dan ook naar het publiek dat Vlaamse vertaalde werken bereiken. Dat is voor auteurs die schrijven voor een klein taalgebied immers heel belangrijk. In die zin is de keuze om een afzetmarkt te zoeken in de BRIC-landen goed. Zoals voor de muzieksector is het belangrijk dat de Belgische en Vlaamse vertegenwoordigingen in het buitenland goede contacten onderhouden met de literaire sector daar. Tot slot wil de voorzitter weten hoe ervoor kan gezorgd worden dat mensen die weinig lezen meer een boek ter hand nemen. Welke beleidssuggesties heeft het fonds om lezen te bevorderen?

De heer *Koen Van Bockstal* wijt de stijgende werkingskosten in 2011 aan de inwerkperiode van een nieuwe directeur, die vier maand begeleid werd door de vorige directeur. Daarbij komt nog dat het fonds gaandeweg zijn personeelskader tot een aanvaardbaar niveau heeft gebracht. De directeur zal zich strikt houden aan het percentage dat afgesproken is in de volgende beheersovereenkomst. Hij vermoedt dat door de integratie dat percentage zelfs nog zal zakken.

Het fonds beschikt momenteel over een tiental beoordelingscommissies die elk uit vijf personen bestaan. Alleen de commissie van de literaire organisatie bestaat uit zeven leden. Het fonds waakt erover dat de verschillende opvattingen over literatuur vertegenwoordigd zijn. Voorts let het erop dat er leden van beide geslachten zijn en dat hun achtergrond verschillend is, dus zowel auteurs, academici, commerciële partners enzovoort. Afgewezen worden is natuurlijk hard, uiteraard hebben sommigen dus kritiek bij de commissies. De heer Van Bockstal heeft zelf de zorgvuldige voorbereiding en de uitgebreide en grondige debatten van de commissies vastgesteld. Een andere merkwaardige conclusie is dat er niets uitlekt over de besprekingen, enkel de beslissing wordt bekend.

Het fonds zal de samenstelling van de commissies dit najaar tegen het licht houden maar ook bepalen welke commissies nodig zijn. De heer Van Bockstal beklemtoont dat de commissies volledig onafhankelijk werken, zelfs de raad van bestuur van het fonds heeft geen inspraak. Hijzelf bewaakt als directeur het proces, maar bepaalt niet wie er in een commissie zitting heeft. De stafmedewerkers of de raad van bestuur stellen immers de deskundigen voor. Een lid kan maximum vier jaar in een commissie zitting hebben, maar de samenstelling wisselt jaarlijks. Dat gaat klikjesvorming en favoritisme tegen. De raad van bestuur moet zich niet met de werking van de commissies, ook niet als er fricties zijn. Bestuursleden stellen ook nooit vragen over de inhoud van dossiers.

De beroepscommissie houdt zich evenmin met de inhoud van het dossier bezig, maar gaat enkel na of aan alle formele voorwaarden voldaan is. Ze leest het verslag na en bepaalt of alle criteria voldoende aan bod kwamen. De leden van de beroepscommissie hebben meestal een formele of juridische achtergrond. Er zijn jaarlijks niet meer dan vijf of zes beroepsprocedures. Dat betekent niet dat de beroepscommissie geen bestaansredenen heeft.

De beroepscommissie heeft zeker een functie, stelt de spreker. Het advies van de adviescommissie en het beslissingscollege wordt doorgaans gevolgd, maar er kan ook teruggedraaid worden. In ongeveer één geval op drie is er wel een nuancering die wordt aangebracht in de beslissing. Zeer zelden wordt een beslissing volkomen omgedraaid. Dat toont volgens de spreker aan dat de adviescommissies, het beslissingscollege en de beroepscommissie de zaak keurig onder controle hebben. Hoewel daarna nog de mogelijkheid bestaat om nog naar de Raad van State te stappen, is dat nog nooit gebeurd, onderstreept hij.

Op de vraag naar benchmarking met het Nederlandse letterenfonds en de positionering van het eigen fonds daartegenover, antwoordt de heer Bockstal dat het feitenmateriaal die een dergelijk initiatief oplevert hem mateloos boeit, omdat het helpt om zichzelf beter te situeren. De heer Van Bockstal kondigt in die zin een nieuw initiatief aan in samenspraak met het Nederlandse letterenfonds met het oog op een regelmatige bijeenkomst van de Europese letterenfonds. Dat bestaat niet. Men wil het plan in november concretiseren. Doel is inderdaad een benchmarking te kunnen realiseren van alle Europese letterenfonds. Dat biedt een veel ruimer instrument om de eigen positie te bepalen, stelt de spreker. Er zou een database worden opgezet waarin jaarlijks aanvullingen kunnen worden aangebracht. De heer Van Bockstal is bereid voor die tijd toch al enige globale gegevens op te snorren.

De term ‘ad-hoccommissie’ vindt hij zelf een ongelukkig gekozen term. De meeste commissies vergaderen zeker drie tot vier keer per jaar omwille van het grote aantal aanvragen. Als het gaat om culturele biografieën en e-literatuur, dan spreekt men over relatief weinig aanvragen. De commissie hoeft derhalve slechts één keer per jaar samen te komen. Allicht worden ze daarom ook ‘ad-hoccommissies’ genoemd, stelt de heer Van Bockstal.

De beleids- en subsidielijnen bestaan echter wel degelijk. De samenstelling van die commissies kan jaarlijks wijzigen omdat er niet zoals in andere de continuïteitsgarantie is en het om zeer specifieke onderwerpen gaat waarbij men probeert altijd zo kort mogelijk op de bal te spelen. Het onderwerp wordt meegenomen in de evaluatie van het commissiewerk die in het najaar van 2012 voorzien is. De spreker heeft niet de indruk dat het een verkeerde werkwijze is.

Inzake het kaderen van de non-fictie, de procedures en de verhouding met het Fonds Pascal Decroos, legt de spreker uit dat het de bedoeling is met de non-fictie een heel duidelijk traject te volgen. Dat is tevens beschreven in de brochure 'Aanzetten tot het meerjarigenplan voor het Vlaams Fonds voor de Letteren'. De budgettaire mogelijkheden kunnen ertoe leiden dat het plan echter getemperd moet worden. Er is sprake van een evolutie van productiesubsidies naar het buitenland aan uitgeverijen in eerste instantie, om dan ook vertaalsubsidies in te zetten en uiteindelijk in werkbeurzen te voorzien. Het eerste gebeurt al in geringe mate, en het laatste kan niet met 6000 euro extra, maar vergt bijkomende werkmiddelen. De systematiek moet gelijklopen op termijn met die van de fictie. De omstandigheden dwingen ertoe om dat plan gefaseerd uit te voeren.

Voorts waren er vragen over het mecenaat Congo en de ondersteuning bij vertaalwerk en dergelijke. Drie mensen blijken te weten waarvandaan het mecenaat is gegroeid. De persoon die het aan het Vlaams Fonds heeft toegekend, staat op absolute anonimiteit en wil er verder niet over communiceren. Het is een vrouw die de middelen zonder enige voorwaarde aan het fonds heeft toegekend, geeft de spreker wel mee. Elke vertaling wordt haar wel toegestuurd, begeleid door een dankbriefje en recensies uit het buitenland. Het is een gezonde werkverhouding zonder enige vorm van inmenging.

De heer *Jos Geysels* voegt eraan toe dat de zaak op de raad van bestuur is besproken omwille van de omzichtigheid die ter zake geboden is. Het dossier is grondig onderzocht op mogelijke minder correcte motieven zoals witwasoperaties. Het decreet verbiedt bovendien niet dat er samenwerking met de privésector is.

De heer *Koen Van Bockstal* erkent dat er al ideeën circuleren om privémiddelen aan te trekken, maar wil daarover vooralsnog niet verder in detail treden. Hij wil niet voorbarig zijn, maar geeft wel te kennen dat men nooit de integriteit en geloofwaardigheid van het fonds te grabbel zou gooien voor privémiddelen.

Men wilde weten welke de knelpunten zijn van een geïntegreerd letterenbeleid en wat er nog overblijft. De spreker houdt niet van knelpunten en stelt dat ze vaak meer met psychologie en een ingesteldheid te maken hebben dan iets anders. Hij bekijkt de zaken liever vanuit de realiteit en de positieve mogelijkheden om er dan via een goede samenwerking een oplossing aan te geven. De knelpunten vallen in zijn visie nogal mee. Behoud de Begeerte heeft ook een aanvraag ingediend bij Kunst- en Erfgoed, erkent hij. Wat daarvan komt, moet nog blijken. De heer Van Bockstal onderstreept dat de groep altijd welkom blijft, maar respecteert als ze voorlopig beslissen om dat niet te doen. Ze zijn ook altijd uitgenodigd en aanwezig bij de bijeenkomsten van het literaire middenveld. Voor de spreker is de oorsprong van de financiering van ondergeschikt belang. Alles draait voor hem om samenwerking.

In de beheersovereenkomst geeft een passage aan dat men ook toenadering moet zoeken tot andere organisaties. De heer Van Bockstal is al in gesprek met KANTL, om te bekijken of er vanuit een duidelijker visie kan worden samengewerkt. Op zeer korte termijn zijn ook gesprekken gepland met Ons Erfdeel en Jozef Deleu.

Wat de financiële middelen betreft, stipuleert de beheersovereenkomst uitdrukkelijk dat elke organisatie die vanaf een bepaald tijdstip onder de vleugels van het fonds terechtkomt, gedurende twee jaar de financiële middelen die ze kregen – ad nominatim of onder

subsidie van het Kunstendecreet of andere – integraal overgaan naar het fonds en ook voor die periode gegarandeerd blijven. De periode is vastgesteld op twee jaar om de vrees voor stopzetting of verandering teniet te doen. Niet langer dan twee jaar omdat bij een geïntegreerd letterenbeleid het de bedoeling is niet met twee maten en twee gewichten te meten. Het is niet de bedoeling alles af te vlakken tot een vormeloze en monotone brij, maar wel om tot een zo uniform mogelijke beheersovereenkomst te komen met elk van de organisaties die gesubsidieerd worden door het fonds. Daarbij wordt wel rekening gehouden met de zeer specifieke functie van elk ervan. Er zijn een hele rist criteria waarop ze beoordeeld worden en er wordt vooraf duidelijk gemaakt dat ze niet aan elk daarvan kunnen beantwoorden.

Het plan van aanpak voor de interculturaliteit behelst in eerste instantie de ondertekening van de engagementsverklaring interculturaliteit tijdens het Cultuurforum in Turnhout op 1 juni 2012. Er is even overwogen of het fonds niet meteen ook vuurtoren moest worden. In overleg is uiteindelijk beslist om dat niet meteen te doen omdat het nog niet substantieel is ingebouwd in het beleid en men daarvoor volkomen klaar moet zijn. In de jaarplanning en activiteiten worden voortaan wel middelen vrijgemaakt met dat doel. Men streeft ernaar op niet al te lange termijn alsnog de vuurtorenfunctie te kunnen opnemen. In dat verband lopen er ook gesprekken om te zien of verholpen kan worden dat er vrij weinig gepubliceerd wordt dat aandacht heeft voor het gekleurde landschap onder kinderen. Er is een initiatief in de maak.

Mevrouw *Rita De Graeve*, bestuurder en lid dagelijks bestuur VFL, komt nog terug op Cultuurinvest dat onder de grote koepel van alternatieve financiering valt. Ze stelt dat men intussen moet erkennen dat het begrip een containerbegrip is geworden. Men moet toezien op een zekere duurzaamheid in voorkomen dat er continu met kleine budgetjes gewerkt wordt. Cultuurinvest kan volgens de sprekerster een oplossing bieden voor het boekenvak. Er worden ter zake ook grote inspanningen geleverd. Om toegang te hebben tot Cultuurinvest, moet men echter wel over een rechtspersoonlijkheid beschikken. Individuele auteurs hebben die niet, maar vennootschappen en verenigingen wel. Bepaalde uitgeverijen ontvangen dan ook steun, maar dan gaat het over engagementen op de lange termijn. Zo is het niet nuttig een beroep te doen op CultuurInvest voor de vertaling van een literair werk vanwege de zeer korte termijn en omdat het gaat over buitenlandse uitgeverijen die er geen toegang toe hebben.

Mevrouw *Yamila Idrissi* vraagt of er in die zin geen rol is weggelegd voor het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Mevrouw *Rita De Graeve* meent dat het fonds, samen met andere stakeholders, een bewustwordingsproces zou kunnen in de hand werken rond de bestaande instrumenten. Zo is er tax shelter, maar ook de win-winlening.

De heer *Koen Van Bockstal* meldt aan mevrouw Idrissi inzake het bemiddelingsbureau dat dit gefaseerd wordt aangepakt. Vanaf 1 januari 2013 wordt daarmee van start gegaan.

In verband met de samenwerking tussen de Nederlandse en Vlaamse letterenfonds en de impact van de cofinanciering die is weggevallen, duidt de spreker kort de verschuivingen in de werkbeurzen bij het Nederlandse Letterenfonds. Er zijn aanwijzingen die doen vermoeden dat een aantal Nederlandse auteurs eigenlijk wel naar Vlaanderen zou willen komen. De werkbeurzen in Nederland zouden algemeen verlaagd worden. Bovendien zou ook de inkomensgrens waarboven een beurs wordt afgetopt, drastisch verlaagd worden. Voorts ziet de heer Van Bockstal als duidelijk en ook wel politiek signaal dat men van plan is om auteurs die vijfmaal een werkbeurs hebben ontvangen, nog slechts een zeer kleine of zelfs geen werkbeurs meer toe te kennen. Het gaat dan vaak om gevestigde auteurs, maar niet noodzakelijk om de meest economisch populaire. De impact daarvan is aanzienlijk.

De spreker attendeert op de mogelijkheid dat die categorie van auteurs gaat aankloppen bij het Vlaams Fonds. Hij kan moeilijk berekenen met hoeveel ze zullen zijn, maar het zou om veel geld kunnen gaan. In elk geval zal de commissie Proza bijvoorbeeld, die niet mag discrimineren op basis van nationaliteit, voor de toekenning van een gelijk blijvend bedrag voor werkbeurzen moeten kiezen tussen (veel) meer kandidaten. Wat zal het effect op de Vlaamse auteurs zijn?

De heer *Jos Geysels* vult aan dat men de financiële draagwijdte niet mag onderschatten en dat auteurs assertieve persoonlijkheden zijn, die ruchtbaarheid zullen geven aan deze kwestie. Hij vindt het onbehoorlijk dat Nederland met zijn unilaterale beslissing een stap achteruit zet in de samenwerking op het vlak van taalgebonden cultuur. Hij roept de leden op om dit op de agenda van de Interparlementaire Commissie te zetten.

De heer *Philippe De Coene*, voorzitter, die een dergelijk punt relevanter vindt dan een resolutie over het Afrikaans, treedt hem bij.

Mevrouw *Yamila Idrissi* merkt op dat Nederlandse auteurs ook kunnen verhuizen naar Vlaanderen. De minister verzekerde tot nu toe dat de Nederlandse besparingen geen weerslag hebben op Vlaanderen, maar dat klopt blijkbaar niet.

De heer *Jos Geysels* nuanceert dat het niet om een beslissing van de Nederlandse regering gaat maar van een autonoom fonds, dat ook op andere zaken had kunnen beknopten.

De heer *Koen Van Bockstal* antwoordt dat het debat over het canonproject, waarin verschillende opvattingen het tegen elkaar opnemen, nog niet is afgerond. Hij stelt vast dat dergelijke grensoverschrijdende projecten noch bij de Taalunie noch bij het Nederlandse Letterenfonds hoog op de agenda staat, maar stuurt er zelf wel op aan om KANTL te betrekken. De tax shelter, die weliswaar zijn nut bewezen heeft in de filmindustrie, zal niet veel oplossen in de boekenbranche, gezien het om relatief kleine bedragen gaat. De spreker verwacht meer van een passend kader, dat zeker in het boekenoverleg aan bod moet komen.

Zijn ervaring met de Taalunie is tot nu toe beperkt, maar hij acht het wel mogelijk dat de nieuwe directeurs van de unie en de fondsen samen nadenken over nieuwe wegen. Tot slot leren individuele gesprekken met uitgevers hem dat men de verwachte vermindering van het aantal publicaties moet relativeren, behalve in het segment van de vertaalde literatuur. VFL neemt deel aan de vakbeurzen in Londen, Bologna, Frankfurt, Beijing en Angoulême. Meer is niet realistisch omdat zowel voorbereiding, deelname als opvolging veel tijd en geld kosten. Hij denkt wel over aanwezigheid zonder eigen stand en vindt het frustrerend dat de samenwerking met FIT niet altijd van een leien dakje loopt. Daarover heeft hij in juni een afspraak met de nieuwe directrice.

De heer *Jos Geysels* vergelijkt de bescheiden bedragen die uitgetrokken worden voor de internationale promotie van het Vlaamse boek met die voor pralines. Hij pleit ervoor om de waarde van de sector ook te vertalen in economische termen en imago, en andere departementen daarop te wijzen.

De heer *Koen Van Bockstal* leest in het Nederlandse beleid niet alleen economische maar ook maatschappelijke en politieke motieven. Er is wel wat protest, maar het gemoed van het brede publiek wordt niet echt beroerd. De spreker verwacht dat iets soortgelijks in Vlaanderen meer rumoer zou veroorzaken. Zijn Nederlandse collega's zijn bang dat na de verkiezingen niets meer zal gebeuren dan het afhaken van de scherpe kantjes, zonder dat het beleid echt wordt teruggeschroefd. VFL heeft met het Nederlandse fonds afgesproken om voortaan zoveel mogelijk samen deel te nemen aan buitenlandse beurzen.

De oplagen van vertalingen verschillen sterk van boek tot boek en van land tot land. Bepalende factoren zijn onder meer de grootte van de markt, het belang van een uitgeverij en de plaats van een boek in een oeuvre. Vlaamse literatuur in het buitenland uitgeven is op zich al een marktcorrectie, merkt hij op, want men concurreert daar met landen die fenomenaal grote budgetten hebben. Het is wel niet eenvoudig om de sector van de vertalingen op te volgen, want uitgeverijen geven niet altijd graag verkoopcijfers prijs. Nauwere samenwerking met het Europese letterenfonds biedt kansen.

Wat leesbevordering betreft, wacht hij op het plan van de Stichting Lezen.

De heer *Bart Caron* vindt dat, met het oog op een integraal letterenbeleid, KANTL en VFL elkaar veel dichter moeten naderen, en dringt daar bij de minister op aan. Vervolgens peilt hij naar de relatie met het Letterenhuis. Heeft de inhaalbeweging van de voorbije jaren de ondersteuning van strips op het proportioneel juiste niveau gebracht? Is de ondersteuning van de productie en de vertaling van non-fictie al operationeel?

Mevrouw *Yamila Idrissi* vraagt naar de verhouding met initiatieven die binnen het Kunstendecreet gefinancierd worden. Verder is zij teleurgesteld dat men voor het thema interculturalisering vandaag nog niet verder staat. Impliceert de intentie om geld vrij te maken, dat dit nooit eerder is gebeurd? Om welk bedrag gaat het? Tot slot pleit zij ervoor om na te denken over de inzet van alternatieve financiering op maat van de letteren.

De heer *Paul Delva* concludeert uit de beperkt blijvende vragen aan de beroepscommissie dat de werking en de beslissingen van het fonds gerespecteerd worden. Waren er in de twee gevallen waarin toch een beslissing werd herroepen, formele fouten gemaakt?

De heer *Koen Van Bockstal* bevestigt de uitstekende samenwerking met het Letterenhuis in het erfgoedbeleid. De middelen voor strips hoeven niet substantieel te stijgen maar moeten wel op het huidige niveau blijven, in het bijzonder voor de doorstroming van nieuw en jong talent. Met non-fictie is VFL al bescheiden bezig, er zit veel in de brochures voor China en Frankfurt. De werkbeurzen, waarvoor het kader nog niet is uitgewerkt, zitten wel voorlopig in de koelkast.

De belangrijkste hindernissen voor een geïntegreerd letterenbeleid worden vandaag al weggeruimd, wat niet wegneemt dat toekomstige verfijning nodig is. Behoud de Begeerte is de grootste organisatie die niet onder het fonds valt. Andere organisaties met een literair onderdeel zullen betrokken worden in het overleg met het middenveld. Hij geeft geen commentaar op het vroegere beleid op het vlak van interculturalisering, maar belooft een goed onderbouwd en duurzaam actieplan volgend jaar, al kan hij nu niet zeggen hoeveel geld hij precies inzet. Met alternatieve financiering wil hij pragmatisch omgaan. Er wordt over nagedacht.

In de beroepsdossiers ging het niet zozeer om formele fouten als wel om onzorgvuldigheden, waarbij men het voordeel van de twijfel heeft laten spelen.

Philippe DE COENE,
voorzitter

Paul DELVA,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

BRIC	Brazilië, Rusland, India en China
FIT	Flanders Investment and Trade
KANTL	Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde
VAV	Vlaamse Auteursvereniging
VFL	Vlaams Fonds voor de Letteren